

*Література*

1. Градовський А.В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика: монографія. Черкаси : Брама, 2003. 292 с.
2. Гром'як Р. Літературознавча компаративістика та перекладознавство: дотичність, перетини, колізії. *Слово і Час*. 2002. №8. С.49–58.
3. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы. М., 1979. 315 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. К. : ВІД «Академія», 1997. 752 с.
5. Личковська І.О., Огульчанська О.А. Особливості соціально-психологічних романів Івана Франка «Борислав сміється» та Арчибальта Кроніна «Зірки дивляться вниз». *Українська література в загальноєвропейському контексті*: зб. наук. пр. 2019. №2. С. 138–141.
6. Маранська І.А. Теоретичні аспекти компаративного вивчення шкільного курсу літератури. URL : <http://timso.koippo.kr.ua/hmura10/teoretychni-aspekty-komparatyvnoho-vyvchennya-shkilnoho-kursu-literatury>.
7. Наливайко Д.С. Сучасна літературна компаративістика: аспекти й тенденції. *Слово і час*. 2007. №5. С. 28–30.
8. Шалагінов Б. Літературна компаративістика в школі: можливості і труднощі. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2011. №6. С.2–5.
9. Шарова Т.М., Шаров С.В. Досвід професійної підготовки студентів кафедрою української і зарубіжної літератури у галузі освіти та філології. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: зб. наук. пр. 2019. №2. С. 255–261.

**Полухін О.А.**

*студент магістратури*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

**ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАНЬ І. ФРАНКА  
НА СЕЛЯНСЬКУ ТЕМАТИКУ**

*Анотація.* У науковому дослідженні представлені художні особливості оповідань І.Франка на селянську тематику. Акцент робиться на окремих аспектах викриття панівної верхівки та засудженні їх негативних рис. Наголошується на тому, що кращі твори І.Франка є взірцем для наслідування.

**Ключові слова:** письменник, сільська тематика, гуманізм, поетика, художній твір.

Іван Франко – письменник, який збагатив українську літературу реалізмом та надав їй світового значення. Художня проза письменника вважається новим етапом у розвитку української літератури, оскільки окрім новаторства митець користувався кращими традиціями своїх попередників.

Постать Івана Франка є надзвичайно цікавою та феноменальною. Вивченням його життя та творчості займались багато вчених, зокрема – О. Білецький, І. Басе, М. Возняк, Г. Вервес, Є. Кирилук, П. Колесник, Ю. Кобелецький, А. Халімоїчук, С. Шурат. Багато уваги письменнику приділяли такі літературознавці: В. Власенко, І. Денисюк, К. Кутковець, О. Мороз, М. Мундяк, І. Сірак, А. Скоць, Л. Третяк, І. Цапенко.

Провідною темою творів Івана Франка була тема селянства. У художніх творах митець не боявся звертатись до глибинного досвіду своїх попередників. Так, Каменяр апелював до творів таких письменників-реалістів, як М. Вовчок, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний.

Проте, Іван Франко вніс багато нового у тему селянства [9]. Письменникові вдалося показати класову диференціацію селянства, розвиток селянського стихійного революційного руху, розвиток політичної свідомості у бідних селян [7].

Мабуть одним із перших Іван Франко заговорив про зростання революційного руху на селі [3, с. 49]. У своїх творах письменник почав відстоювати потребу об'єднання селян і робітників у боротьбі проти буржуазно-поміщицького ладу. Усілякими способами митець намагався викрити реакційну політику Австро-Угорського уряду, показати згубні наслідки аграрної реформи для селян. Іван Франко показував все те горе, яке випало на долю селян: голод, злидні, обтяжливі податки. Поряд з цим у творах Каменяра розкрито процес пролетаризації селянської бідноти, хижацька власницька мораль куркульства [8, с. 93].

У творах письменник проводив паралель між панівними класами та селянами, робітниками, демократично настроєною інтелігенцією. Він висвітлював такі благородні риси людини, як розум, благородство, працьовитість, чесність, любов до свободи, ненависть до несправедливого соціального ладу.

Перші оповідання Івана Франка про життя простих селян – «Вугляр» (1876), «Лесишина челядь» (1876), «Два приятелі» (1876). Оповідання «Вугляр» починається авторською розповіддю, а потім говорити починає головний персонаж – вугляр.

Автор ознайомлювався із життям і працею людей різних соціальних верств, подорожуючи в горах. Там він зустрів старого вугляра, який витягав свій віз із болотистого шляху. Зовні вугляр – це старий чоловік, «з півшеста десятка літ, коли не більше. Ростом високий. Волосся довге, вже шпакувате, спадало з-під чорної повстяної кресані на його плечі. На нім був короткий кожушок без рукавів, так звана бунда, і міцні шкіряні ходаки з чорними, вовняними волоками» [4, с. 74].

Проте, незважаючи на зовнішній вигляд, ця людина має багатий духовний світ. Він тонко відчуває красу навколишнього середовища, намагається передати її словами. Для відтворення психологічних переживань вугляра Іван Франко широко використовує поетику та художні образи народних голосінь, які надають розповіді глибшої ліричності та емоційності [5, с. 240].

У творах Івана Франка, написаних на початку 80-х рр. зображено швидкий процес пролетаризації села. Автор показує тяжкі умови життя селян, у яких забирають землі, та женуть працювати на фабрики і заводи.

Оповідання «Добрий заробіток» побудоване у формі монологу головного героя. Бідний селянин Панько розповідає про пригоду, яка трапилась з ним, коли він взявся за «домашній промисел» – робити мітли і продавати їх у місті. Землі у Панька немає, «всього-навсього одна хатина та й то стара. А тут жінка, діточок двоє, кобили здорові, треба чимось жити, треба якось на світі держатися» [2, с. 135]. Іван Франко зі співчуттям змальовує образ бідного селянина, його моральну перевагу.

Розповідну форму має й оповідання «Домашній промисел». Селянин – майстер робити ложки з дерева – розповідає про те, як його змушували вступити в цехову організацію, щоб одержати свідоцтво здатності і мати право робити ложки. Проте, оскільки вступний внесок був занадто високим, селянин був змушений відмовитись від свого домашнього промислу.

У цьому оповіданні автор критикує спробу відновити цеховий статут, бо такий урядовий захід нікому, окрім капіталістів на користь не йшов. Дрібні ремісники не витримували конкуренції, розорявались і ставали найманими робітниками на капіталістичних промислах.

Твори І. Франка «Як пан собі біди шукав», «Ліси і пасовиська», «Панщизняний хліб» розкривають сутність злиднів того часу. У них автор зображує згубницьку революцію 1848 року і аграрну реформу. Що була проведена в інтересах поміщиків.

Оповідання «Ліси і пасовиська» друкувалося в календарі львівського товариства «Просвіта» в 1883 р., «Панщизняний хліб» – у журналі «Житіє і слово» 1896 р. Згодом Іван Франко об'єднав їх в одну збірку під назвою «Панщизняний хліб і інші оповідання», що вийшла у Львові 1913 р.

Іван Франко детально вивчав архівні матеріали про панщину, аграрну реформу. Митець написав ряд статей з приводу земельної реформи та її наслідків. У науковій праці «Панщина та її скасування 1848 року» автор показав буржуазно-поміщицький характер реформи.

Оповідання «Панщизняний хліб» написане у формі напису. Починається воно заявою автора про те, що після віча в Перемишлі, на якому він був присутній, селяни з Торока запросили його до себе в гості. По дорозі селянин Андрій Крицький, відомий промовець на вічах, добрий оповідач, розповів багато цікавого. Найбільше Івана Франка вразила одна розповідь, яку він і відтворив у своєму оповіданні.

Андрій Крицький розповів про бідного кріпака Онопрія, вигляд якого викликав лише співчуття: «Згорблений, з запалими очима і лицем такої краски, як земля свята, босий зимою й літом, без капелюха, ані шапки... сорочка груба, з міхового полотна, чорна як стеля в курній хаті; поверх сорочки стара, здолини обігнула і обшарпана веретянка, підперезана ликом або перевеслом,— оце була вся його одіж, чи то зима, чи літо. Все зігнутий ходив, усе звільна, ледве ліз, усе щось жував у роті і все голодний був» [1, с. 50].

Картини життя пореформеного селянства зображено в оповіданні «Ліси і пасовиська». У ньому Іван Франко показує, що скасування кріпосництва не полегшило долю селян, а лише сприяло зростанню класової свідомості в середовищі трудового селянства та наростанню протесту проти несправедливих соціальних порядків. Краще ознайомитись із творчістю Івана Франка можна за допомогою електронних засобів навчального призначення, які мотивують здобувачів освіти до навчання [6, с. 116].

Іван Франко змальовував селян, які не боялися відстоювати своє право перед панами. Вони чітко знали, якого життя хотіли, і завжди задумувались над шляхами поліпшення своєї долі. У творах селянської тематики Іван Франко відобразив глибокі соціальні суперечності тогочасної дійсності і створив цілу галерею нових художніх образів із середовища селян та їх гнобителів.

### Література

1. Бунчук Б. Віршування Івана Франка: (Останній період творчості). *Слово і час*. 2000. №3. С. 49–58.
2. Гурбан В. Апостол духу і праці: (Іван Франко). *Київ*. 2001. №11–12. С. 134–137.
3. Іващук О.А. Функції дії та ситуації у романах І. Франка «Борислав сміється», «Перехресні стежки» і Е. Золя «Жерміналь». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. Сер.: Літературознавство. 2009. №3 (1). С. 49–56.

4. Ковальчук А. Художній простір як засіб психологізму: (на матеріалі «кримінальної прози» І. Франка). *Слово і час*. 2001. №7. С. 73–77.
5. Огульчанська О. Світ речей у романах І. Франка «Борислав сміється» та «The stars look down» by А. Cronin. *Українська література в загальноєвропейському контексті: зб. наук. пр. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 237–241.*
6. Шаров С., Шарова Т. Використання електронного засобу навчального призначення зі спецкурсу «Кость Гордієнко: художній і культурний феномен ХХ століття». *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. №9 (1). С. 116–121.
7. Шарова Т.М., Шаров С.В., Солоненко А.М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.
8. Яременко В. Іван Франко на позвах із старогєбрейськими і новітніми рабинами. *Дніпро*. 2003. №7–8. С. 93–110.
9. Sharova T., Posadna T. Самобутність та оригінальність української прози 20-30-х років ХХ ст. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series*. 2018. Т. 2. №69. С. 239–242.

**Рамазанов А.М.**

*студент магістратури*

**Копейцева Л.П.**

*кандидат філологічних наук,*

*доцент кафедри української і зарубіжної літератури*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

## **ФЕНОМЕН ЖІНОЧОГО ПИСЬМА Г. ТАРАСЮК В ЦАРИНІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

*Анотація.* У статті охарактеризовано феномен жіночого письма Г. Тарасюк у контексті розвитку сучасної української літератури. Велику увагу зосереджено на домінантних ознаках художнього дискурсу мисткині, який надає тексту динамічності, експресивності, емоційної виразності.

**Ключові слова:** *феміністична проза, жіночі романи, гендерна феміністична проблематика.*